

ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE

2019 - 2024

Zpracovala: Mgr. Magda Kaláčová, školní metodik prevence

Ředitelka školy: Mgr. Jana Uherková

V Uherském Hradišti - Mařaticích dne 10. 12. 2018

ŠKOLA
PODPORUJÍCÍ ZDRAVÍ

Základní škola T. G. Masaryka, Uherské Hradiště – Mařatice,
1. máje 55, příspěvková organizace

telefon: +420 576 514 063
mobil: +420 739 008 901

IČO: 70993343
IZO: 600124185

e-mail: zsmaratice@zsmaratice.cz
www.zsmaratice.cz

OBSAH

1. Charakteristika školy	3
2. Školní preventivní strategie v obecné rovině	4
3. Legislativa z oblasti prevence rizikového chování	5
4. Hlavní aktivity realizace školní preventivní strategie	7
5. Potřebnost školní preventivní strategie	7
6. Cíle školní preventivní strategie	9
7. Základní preventivní působení v rámci podpory zdravého sociálního klimatu školy	11
8. Klíčové osoby podílející se na realizaci školní preventivní strategie	13
9. Vymezení cílové skupiny	18
10. Klíčové vyučovací oblasti	18
11. Znalostní kompetence žáků	19
12. Metody a formy dílčích aktivit	19
13. Vyhodnocení školní preventivní strategie	20

1. Charakteristika školy

Základní škola T.G. Masaryka, Uherské Hradiště – Mařatice je neúplná základní škola určena žákům prvního stupně. Tvoří ji třídy v 1. až 5. ročníku. Pro žáky s narušenou komunikační schopností jsou zřízeny v 1. a 2. ročníku logopedické třídy. Škola se nachází v okrajové části města, patří k ní velká zahrada, sportoviště, dětské hřiště, venkovní učebna a arboretum. Povinnou školní docházku zde plní cca 200 žáků. Většina bydlí v městské čtvrti Mařatice, část dochází z nedalekého sídliště Východ a někteří přichází z jiné spádové oblasti. Vzdělávání žáků probíhá podle školního vzdělávacího programu „Být zdravým ve zdravém světě“. Ve školní družině je realizován vzdělávací program „Klidné, spokojené děti ve zdravé školní družině“. Obohacením výchovně vzdělávacího procesu jsou pravidelné projektové dny.

Škola je typem menší rodinné školy s nižším počtem žáků ve věku od 6 do 11 let a malým kolektivem zaměstnanců, což umožňuje dobrou vzájemnou komunikaci a spolupráci. Míží tak anonymita, která může být zdrojem rizikového chování. U žáků se v posledních letech potýkáme s rizikovým chováním v poměrně malé míře. Jedná se nejčastěji o nevhodné chování, vandalismus, začínající šikanu, kyberšikanu a vulgarismy. Vhodnou a úspěšnou primární prevencí proti šikaně a násilí je i budování otevřených, kamarádských a bezpečných

vztahů mezi všemi členy společenství školy. Právě takovou komunitou jsou často školy, které jsou zapojeny do evropského projektu „Školy podporující zdraví“ (dříve Zdravá škola). Naše škola je do této sítě zařazena od školního roku 2005/2006. Podstatou projektu je vytvoření zdravého prostředí a výchova dětí ke zdravým životním návykům a zdraví podporujícímu chování. Jeho filozofií je vytvářet pocit bezpečí a sounáležitosti, projevy uznání, porozumění a partnerství žák – učitel – rodič.

Rizikové chování u žáků je řešeno podle Metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č. j.: 21291/2010-28). Podle Metodického pokynu MŠMT k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (Dokument MŠMT č. j.: 21149/2016) je pro školu vypracován Školní program proti šikanování, který je součástí minimálního preventivního programu (MPP). Ve funkci školního metodika prevence (ŠMP) působí od roku 2015 Mgr. Magda Kaláčová, která v roce 2018 zahájila specializační studium školního metodika prevence (studium k výkonu specializovaných činností). Žákům a rodičům nabízí konzultační hodiny, kontaktování elektronicky či telefonicky podle aktuální potřeby. Pro žáky je zřízena anonymní schránka důvěry. ŠMP úzce spolupracuje s dalšími pracovníky školního poradenského pracoviště, pedagogickými pracovníky a ostatními zaměstnanci školy. Škola spolupracuje s dalšími participujícími organizacemi a odborníky podle potřeby a nabídky (Krajská pedagogicko-psychologická poradna a Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Zlín, pobočka KPPP v Uherském Hradišti, SVP Help, Policie ČR, HZS Zlínského kraje, Preventivní programy Nadačního fondu Credo Zlín atd.)

2. Školní preventivní strategie v obecné rovině

Nárůst různých projevů rizikového chování¹ v populaci mládeže a dětí školního věku je celospolečenským problémem a právě děti patří k nejohroženější skupině. Proto je důležité zahájit primární prevenci již v předškolním věku a kontinuálně pokračovat při plnění povinné školní docházky. Poskytnout žákům co nejvíce informací o problematice přiměřeně jejich

¹ Typy rizikového chování: agrese, antisemitismus, domácí násilí, drobné krádeže, extrémismus, gambling, homofobie, intolerance, kyberšikana, násilí, negativní působení sekt, netolismus, rasismus, rizikové chování v dopravě, rizikové sexuální chování, rizikové sporty, spektrum poruch příjmu potravy, šikana, užívání návykových látek, vandalismus, xenofobie, záškoláctví, závislostní chování.

věku, naslouchat jejich problémům a otevřeně s nimi mluvit i na neformální úrovni. Cílem je vybudovat fungující systém primární prevence, ve kterém jsou jasně dány koordinační mechanismy, role, kompetence jednotlivých orgánů a institucí včetně stanovení pravidel komunikace mezi nimi.

Škola vytváří školní preventivní strategii jako základní nástroj prevence rizikového chování u žáků. Jedná se o dlouhodobý preventivní program školy, komplexní systémový prvek v realizaci preventivních aktivit.² Poskytuje podněty ke zpracování MPP, který vede k předcházení, případně minimalizaci rizikových projevů chování a jejich důsledků. MPP je koncipován jako plán jednoletý a je každý školní rok ŠMP aktualizován. Školní preventivní strategie zastřešuje MPP v obecnější a dlouhodobější rovině. Při tvorbě strategie je brán v potaz školní vzdělávací program, který vychází z příslušného rámcového vzdělávacího programu. Prevence rizikového chování je jeho nedílnou součástí. Strategie vychází z omezených časových, personálních a finančních investic se zaměřením na nejvyšší efektivitu. Jasně definuje dlouhodobé, střednědobé a krátkodobé cíle. Je naplánována tak, aby její cíle mohly být řádně plněny. Přizpůsobuje se kulturním, sociálním či politickým okolnostem i struktuře školy či specifické populaci jak v rámci školy, tak v jejím okolí, respektuje rozdíly ve školním prostředí. Napomáhá celému pedagogickému týmu oddalovat, bránit vzniku rizikového chování a snižovat jeho výskyt. Zároveň zvyšuje schopnost žáků, pedagogů a dalších zaměstnanců školy činit informovaná a zodpovědná rozhodnutí. Pomáhá zejména těm jedincům, kteří pocházejí z nejvíce ohrožených skupin (minoritám, cizincům či dětem se speciálními vzdělávacími potřebami) při zajištění jejich lidských práv a povinností. Podporuje zdravý životní styl, tj. harmonickou rovnováhu tělesných a duševních funkcí s pocitem spokojenosti, chuti do života, tělesného i duševního blaha (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa a pohybové aktivity).

3. Legislativa z oblasti prevence rizikového chování

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

² Na škole je prováděna specifická primární prevence (aktivity a programy, které jsou specificky zaměřeny na předcházení a omezování výskytu jednotlivých forem rizikového chování u žáků) a nespecifická primární prevence (veškeré aktivity podporující zdravý životní styl a osvojování pozitivního sociálního chování).

- Zákon č. 562/2004 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím školského zákona
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů
- Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů
- Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek
- Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Vyhláška č. 116/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních
- Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013 – 2018
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č. j.: 21291/2010-28)
- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (Dokument MŠMT č. j.: 21149/2016)
- Metodické doporučení MŠMT: Pomůcka k nově zakotveným právům a povinnostem pedagogických pracovníků, 2017 (doplnění Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání)
- Krajský plán primární prevence rizikového chování ve Zlínském kraji 2015 – 2017
- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT, č. j. 37 014/2005-25, Věstník MŠMT, sešit 2/2006
- Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, č. j. 10 194/2002-14, Věstník MŠMT sešit 3/2002
- Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, č. j. 14 423/99-22, Věstník MŠMT sešit 5/1999

- Usnesení vlády č. 1139/2008, Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008-18
- Usnesení vlády č. 340/2010, o Národní strategii protidrogové politiky na období let 2010-2018

4. Hlavní aktivity realizace školní preventivní strategie

- Odpovědnost za systematické vzdělávání pedagogických pracovníků v metodikách preventivní výchovy a technikách pedagogické preventivní práce
- Nácviky praktických psychologických a sociálně psychologických dovedností, techniky rozvíjení osobnosti
- Metody vytváření pozitivních vztahů mezi žáky a řešení problémových situací
- Systémové zavádění etické a právní výchovy, výchovy ke zdravému životnímu stylu, oblastí preventivní výchovy do výuky jednotlivých předmětů
- Uplatňování různých forem a metod působení na jednotlivce a skupiny žáků s důrazem na podporu rozvoje jejich osobnosti a sociálního chování
- Vytváření podmínek pro smysluplné využití volného času žáků
- Spolupráce s rodiči a osvětová činnost pro rodiče v oblasti primární prevence
- Průběžné sledování konkrétních podmínek a situace ve škole či školském zařízení z hlediska rizik výskytu rizikového chování a uplatňování nejvhodnějších metod umožňujících včasné zachycení ohrožených žáků
- Diferencované uplatňování preventivních aktivit a programů speciálně zaměřených na jednotlivé rizikové skupiny dětí a mládeže
- Poskytování poradenských služeb a zprostředkování možnosti poradenských služeb specializovaných poradenských a preventivních zařízení pro žáky, rodiče i pedagogy
- Včasné a důsledné řešení porušení školního řádu a vyvození patřičných sankcí.

5. Potřeba školní preventivní strategie

Škola nepřijímá zodpovědnost za výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu. Pomáhá však rodičům v rozvoji žáka jeho vzděláváním a socializací ve skupině dětí. Prevence předpokládá řadu spolupracujících složek. Vedle rodin, škol a školských zařízení jsou to orgány sociálně právní ochrany dětí, zdravotnická zařízení, orgány místní samosprávy, poradenské instituce ve školství, policie, kulturní střediska, zájmové organizace, podnikatelské subjekty apod. Škola usiluje o integraci primárně preventivních aktivit, které sama poskytuje, se službami specializovaných zařízení.

Za společensky a kulturně podmíněné problémy prevence rizikového chování u žáků jsou především považovány:

- Nedostatečná ochrana dětí před alkoholem a pasivním kouřením v rodině a na veřejnosti
- Vysoká společenská tolerance k legálním drogám
- Mobilní telefony, internet
- Liberalizace drogové politiky
- Absence pocitu zodpovědnosti za vlastní zdraví
- Podceňování primární prevence
- Prevence pouze ve škole, po skončení vyučování nemožnost postihu, nekontrolovatelnost žáků
- Absence prevence v některých rodinách
- Neodbornost pedagogů v dané oblasti, absence právního vědomí.

Primární prevence je zaměřena zejména na tyto typy rizikového chování:

- Agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimédií
- Záškoláctví
- Domácí násilí
- Kriminalita, delikvence, vandalismus a jiné formy násilného chování
- Ohrožení mravnosti a ohrožování mravní výchovy mládeže

- Xenofobie, rasismus, intolerance a antisemitismus
- Závislostní chování, užívání návykových látek (včetně alkoholu a kouření), anabolik, medikamentů a dalších látek
- Sexuální rizikové chování, onemocnění HIV/AIDS a další infekční nemoci spojené s užíváním návykových látek
- Netolismus (virtuální drogy) a patologické hráčství (gambling)
- Rizikové sporty
- Rizikové chování v dopravě
- Prevence úrazů
- Spektrum poruch příjmu potravy
- Divácké násilí
- Komerční sexuální zneužívání dětí
- Syndrom týraných a zneužívaných dětí
- Negativní působení sekt a sociálně patologických náboženských hnutí.

6. Cíle školní preventivní strategie

Cílem strategie je osvojit si kompetence zdravého životního stylu, které jsou nejúčinnějším preventivním nástrojem. Snahou je, aby se preventivní výchovně vzdělávací působení stalo neoddelitelnou součástí výuky a života školy. Žáci se tak stanou odolnějšími vůči rizikovému chování. Škola bude užívat účinná primárně preventivní opatření s cílem minimalizace projevů i rizik takového chování, předcházet jim, případně je diagnostikovat a následně přijímat efektivní opatření vedoucí k omezení škod způsobených jejich výskytem mezi žáky. Naše školní preventivní strategie se zaměří především na zkvalitňování sociálního klimatu školy a jednotlivých tříd. Úzce s tím souvisí primární prevence šikany či chování s prvky šikany (včetně kyberprostoru) a vandalismu.

Cílem komplexního působení je dítě odpovědné za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jeho věku:

- Dítě s posílenou duševní odolností vůči stresu, negativním zážitkům a vlivům
- Dítě schopné dělat samostatná (a pokud možno správná) rozhodnutí
- Dítě s přiměřenými sociálně psychologickými dovednostmi

- Dítě schopné řešit, případně schopné nalézt pomoc pro řešení problémů
- Dítě s vyhraněným negativním vztahem k návykovým látkám
- Dítě podílející se na tvorbě prostředí a životních podmínek.

Cíle dlouhodobé:

- Výchova ke zdravému životnímu stylu
- Podporování vědomí odpovědnosti za zdraví své i druhých formou informování o zdravém životním stylu
- Trvalé prohlubování povědomí žáků o rizikovém chování, jeho typech a následcích
- Vytváření pozitivní, klidné atmosféry ve škole a atmosféry vzájemnosti, důvěry, respektu a bezpečí při udržení uvědomělé kázně
- Motivování žáků (a dalších dotčených osob) k rozvoji sociálních kompetencí: ochota a schopnost spolupracovat, tolerance k názorům druhých, k odlišnostem v přesvědčení, kultuře či zvycích, konstruktivní kritika a sebekritika, zdravá komunikace na úrovních žák – žák, žák – učitel, učitel – učitel a učitel – rodič
- Zvyšování schopnosti řešit a zvládat problémy a konflikty nenásilnou formou
- Mít adekvátní reakce na stres, neúspěch a kritiku
- Pozitivní vnímání sebe sama
- Podněcování rozvoje vůle a zdravého sebevědomí a tím i odolnosti vůči rizikovému chování
- Rozvoj osobnostních kvalit, které podporují zdravý rozvoj osobnosti
- Přijetí osobní zodpovědnosti k právům a povinnostem
- Dovednost používat různé informační zdroje, kriticky zhodnotit a porovnat informace
- Spolupráce celé školy - všech žáků, pedagogů a provozních zaměstnanců
- Formování postojů dětí ke společensky akceptovatelným hodnotám
- Funkční informační systém
- Pravidelné vzdělávání pedagogického sboru v oblasti primární prevence
- Podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Cíle střednědobé:

- Využívání externích služeb institucí působících v oblasti prevence rizikového chování

- Úzká spolupráce s rodiči žáků, pedagogickými pracovníky a dalšími zaměstnanci školy, organizacemi participujícími v oblasti primární prevence
- Pozitivní motivace pedagogů k řešení případů rizikového chování
- Monitoring úspěchů žáků ve všech oblastech jejich působení a jejich podpora
- Zlepšování sociálního klimatu ve škole, vytváření pozitivního klimatu
- Podpora informovanosti rodičů o primární prevenci rizikového chování u dětí
- Informování učitelů o vzdělávacích akcích DVPP zaměřených na prevenci rizikového chování
- Pokračování v pravidelných konzultačních hodinách ŠMP
- Pokračování komunitních kruhů ve třídách
- Pokračování ve zkvalitňování práce v oblasti primární prevence.
- Proškolení školního metodika prevence v rámci pravidelných školení ŠMP
- Školní metodik prevence absolvuje specializační studium ŠMP.

Cíle krátkodobé:

- Zajištění průběhu všech plánovaných preventivních akcí (viz MPP na daný školní rok a další akce realizované podle aktuální potřeby a nabídky v konkrétním školním roce)
- Aktuální monitoring výskytu případů rizikového chování
- Řešení rizikového chování ve škole podle daných postupů.

7. Základní preventivní působení v rámci podpory zdravého sociálního klimatu školy

Vztah učitel – žák

Ve škole trvale budujeme vzájemnou důvěru mezi učitelem a žákem. Žák ví, že se může na učitele obrátit a bude respektován jeho názor a potřeby. Učitel se zajímá o žáka a podněcuje dialog. Učitel získává důvěru žáka i prostřednictvím budování vztahu s rodinou a sociálním prostředím žáka. Při řešení problémů je otevřen komunikaci s žákem, rodičem, širší rodinou, ostatními pedagogy, výchovným poradcem atd. Na základě dohody o společných cílech a postupech dochází k celkové a jednotné podpoře žáka.

Vztah žák – žák

Pro zdárný průběh výchovně vzdělávacího procesu je zdravé klima třídního kolektivu nezbytné (včetně paralelních tříd v ročníku i napříč ročníky). Podpora utváření a upevňování zdravých sociálních vazeb mezi žáky probíhá vhodným působením ve vyučování i mimo něj. Snažíme se o vytváření bezpečné přátelské atmosféry během vyučování i o přestávkách. Žáci často spolupracují ve dvojicích a ve skupinách ve třídě, občas také ve skupinách napříč třídami a ročníky. Učitel věnuje pozornost spolupráci žáků, podporuje vzájemné naslouchání a zapojení všech členů skupiny. Reflektuje s žáky skupinovou práci a podporuje tak rozvoj kompetencí týmové práce a řešení konfliktu, odpovědnost žáka za řešení konfliktu. Žáci se učí vést diskuzi, vyjadřovat své názory, naslouchat druhým a vhodným způsobem reagovat na kritiku. Jednou z možností je například pravidelné vedení komunitního kruhu, ve kterém má každý žák právo diskutovat na základě pravidel diskuze, sdílet své pocity, obavy, radosti, zážitky, podněty k životu třídy a klást otázky.

Projektové vyučování a celoškolské projekty

Projektové vyučování přináší pozitivní emoce, aktivnější přístup žáků k výuce a větší propojení s reálným životem. Jsou během něj naplňovány různé kompetence. Žáci mezi sebou komunikují, pomáhají si, spolupracují na řešení problémů a učí se od sebe. Seznamují se s děním kolem sebe a aktuálními tématy. Celoškolský projekt navíc podporuje spolupráci žáků napříč třídami a ročníky. Žáci se navzájem poznávají a dokáží spolupracovat starší s mladšími. Jedná se o podstatný prvek prevence šikany starších žáků vůči mladším.

Individualizované hodnocení, slovní hodnocení, sebehodnocení, zpětná vazba skupiny

Žáci dostávají komplexní zpětnou vazbu od učitele. Jsou informováni o svém pokroku i nedostacích. Je oceňováno úsilí žáka a míra jeho pokroku bez srovnávání s výkonem ostatních. Je podporován jeho individuální talent a zájem. Pomáháme žákovi vybudovat si důvěru v sebe, ve vlastní síly a pozitivní vztah k okolnímu světu. Žáci se učí kriticky hodnotit své pokroky a určit případné nedostatky. Diferenciace výuky může probíhat prostřednictvím práce ve skupinách podle zaměření žáka.

Vztah učitel – učitel

Zdravý pedagogický sbor je klíčovým předpokladem pro kvalitní primární prevenci a vůbec kvalitu školského zařízení. Na škole je vytvářeno bezpečné prostředí, ve kterém se pedagogové nebojí obrátit na kolegy s žádostí o pomoc, vzájemně komunikují, spolupracují a důvěřují si. Ke zlepšení vztahů přispívá také aktivní účast pedagogů na pravidelných mimopracovních akcích.

Vztah učitel - rodič

Učitelé se snaží budovat dobré vztahy s rodiči žáků a pravidelně s nimi spolupracují (třídní schůzky, konzultace, elektronická komunikace aj). Vztahy se během školní docházky jejich dítěte utvářejí, vyvíjejí a dále posilují. Budování kvalitních partnerských vztahů patří mezi významné předpoklady úspěšné primární prevence. Třídní učitelé budou na třídních schůzkách informovat o programech a aktivitách prevence rizikového chování. Rodiče budou seznámeni s osobou a činností školního metodika prevence a obdrží další nezbytné informace (kontakty, adresy, konzultační hodiny). Pokud rodiče projeví zájem o danou oblast prevence rizikového chování, škola zajistí preventivní program. Na jejich dotazy a připomínky škola zpětně reaguje.

Pedagogická diagnostika

Učitel věnuje pozornost žákům, monitoruje a registruje signály o možném problému žáka, hledá příčiny a vhodné formy nápravy. Pokud je třeba, tak spolupracuje s rodiči, výchovným poradcem a školním metodikem prevence, který se zapojí do diagnostického a terapeutického procesu. Případně je využíváno dalších odborných institucí.

Řešení přestupků

Porušování školního řádu, které se týká držení, distribuce a užívání návykových látek v prostorách školy, je klasifikováno jako hrubý přestupek a jsou vyvozeny patřičné sankce. Jsou pečlivě sledovány další typy rizikového chování – šikana, vandalismus, brutalita, rasismus atd. Při jejich zjištění jsou navržena cílená opatření. V případě, kdy selže prevence ve škole, bude přistoupeno k následujícím opatřením:

1. individuální pohovor s žákem
2. jednání s rodiči na úrovni výchovné komise

3. doporučení kontaktu s odborníky
4. v případě nezájmu rodičů uvědomění odboru sociálních služeb, oddělení sociálně právní ochrany dětí
5. v případě dealerství oznámení Policii ČR.

Zveřejnění informací

Informace o prevenci rizikového chování budou zveřejňovány na nástěnce umístěné v budově školy a na webových stránkách školy. Obsahují důležitá telefonní čísla, kontakty, adresy (linka důvěry apod.) a další informace, které se vztahují k tématům zařazeným do MPP. Na výběru témat umístěných na nástěnku se mohou žáci sami podílet a reflektují také aktuální dění ve škole. Program primární prevence bude zveřejňován na webových stránkách školy včetně MPP.

8. Klíčové osoby podílející se na realizaci školní preventivní strategie

Školní metodik prevence

Mezi standardní činnosti ŠMP patří činnosti metodické a koordinační, informační a poradenské, které jsou definovány v Metodickém doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28 a vymezeny vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (dle přílohy 3 k vyhlášce č. 72/2005 Sb.) a vyhláškou č. 116/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních.

Standardní činnosti ŠMP:

Metodické a koordinační činnosti

1. Koordinace tvorby, kontrola, evaluace a participace při realizaci minimálního preventivního programu školy.
2. Koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislostí, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, rasismu a xenofobie, prekriminálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších projevů rizikového chování.

3. Metodické vedení činnosti pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování. Vyhledávání a nastavení vhodné podpory směřující k odstranění rizikového chování.
4. Koordinace vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování.
5. Individuální a skupinová práce se žáky a studenty s obtížemi v adaptaci, se sociálně-vztahovými problémy, s rizikovým chováním a problémy, které negativně ovlivňují jejich vzdělávání.
6. Koordinace přípravy a realizace aktivit zaměřených na zapojování multikulturních prvků do vzdělávacího procesu a na integraci žáků/cizinců; prioritou v rámci tohoto procesu je prevence rasizmu, xenofobie a dalších jevů, které souvisejí s přijímáním odlišnosti.
7. Koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence rizikového chování, s metodikem preventivních aktivit v poradně a s poradenskými, terapeutickými, preventivními, krizovými, a dalšími odbornými pracovišti, zařízeními a institucemi, které působí v oblasti prevence rizikového chování.
8. Kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu rizikového chování.
9. Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence rizikového chování v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. a o změně některých zákonů.
10. Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření.

Informační činnosti

1. Zajišťování a předávání odborných informací o problematice rizikového chování, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogickým pracovníkům školy.
2. Prezentace výsledků preventivní práce školy, získávání nových odborných informací a zkušeností.
3. Vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence rizikového chování, zejména orgánů státní správy a samosprávy, středisek výchovné péče, poskytovatelů sociálních služeb, zdravotnických zařízení, Policie České republiky, orgánů sociálně-právní ochrany dětí, nestátních organizací působících v oblasti prevence, center krizové

intervence a dalších zařízení, institucí a jednotlivých odborníků.

4. Předávání informací a zpráv o realizovaných preventivních programech zákonným zástupcům, pedagogickým pracovníkům školy a školskému poradenskému zařízení.

5. Vedení dokumentace, evidence a administrativa související se standardními činnostmi v souladu se zákonem a předávání informací o realizovaných preventivních programech školy pro potřeby zpracování analýz, statistik a krajských plánů prevence.

Poradenské činnosti

1. Vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy rizikového chování; poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště ve spolupráci s třídními učiteli.

2. Spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje rizikového chování u jednotlivých žáků a tříd a participace na sledování úrovně rizikových faktorů, které jsou významné pro rozvoj rizikového chování ve škole.

3. Příprava podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole a koordinace poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními.

Výchovný poradce

Výchovný poradce je koordinátorem poradenských služeb ve škole, koordinuje společně se ŠMP aktivity školy v oblasti prevence. Aktivně nabízí učitelům a žákům možnost poradit se o svých problémech. Zaměřuje se na žáky, kteří jsou ohroženi ve svém vývoji, sebepojetí a komunikaci s druhými. Výchovný poradce navrhuje opatření v případě porušení školního řádu, navrhuje svolání výchovné komise, vede individuální konzultace s dětmi, s rodiči, informuje o možnostech odborné péče a další pomoci. Jedná se sociálním odborem a konzultuje problémy s odbornými pracovišti. Standardní činnosti výchovného poradce jsou vymezeny vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (dle přílohy 3 k vyhlášce č. 72/2005 Sb.) a vyhláškou č. 116/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních.

Školní psycholog

Podílí se na vytváření programu poskytování pedagogicko-psychologických poradenských služeb ve škole, včetně programu primární prevence. Diagnostikuje výchovné problémy u žáků a navrhuje vhodná opatření. Individuálně pečuje o žáky formou konzultací, poradenství, reedukační péče, terapie, podílí se na zpracování individuálních vzdělávacích plánů. Zajišťuje konzultační, poradenskou a terapeutickou činnost pro rodiče, zákonné zástupce a pedagogické pracovníky. V období krize zajišťuje krizovou intervenci a psychologické vedení pro žáky, jejich zákonné zástupce a pedagogické pracovníky. Zabývá se prevencí a následným zjišťováním příčin školní neúspěšnosti a zjišťuje sociální klima ve třídě. Pracuje s třídními kolektivy v oblasti vzájemných vztahů, komunikace a sebedůvěry. Podporuje spolupráci třídního učitele a třídy. Zajišťuje podporu při adaptaci na nový třídní kolektiv. Spolupracuje se ŠMP a výchovným poradcem v oblasti výchovných problémů žáků, s PPP, pediatry a dalšími zařízeními a institucemi. Standardní činnosti školního psychologa jsou vymezeny vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (dle přílohy 3 k vyhlášce č. 72/2005 Sb.) a vyhláškou č. 116/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních.

Školní speciální pedagog

Podílí se na vytváření programu poskytování pedagogicko-psychologických poradenských služeb ve škole, včetně programu primární prevence. Standardní činnosti školního speciálního pedagoga jsou vymezeny vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (dle přílohy 3 k vyhlášce č. 72/2005 Sb.) a vyhláškou č. 116/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních.

Ředitel školy

Ředitel školy je zodpovědný za prevenci a řešení zjištěných projevů rizikového chování u žáků. Sleduje efektivitu prevence rizikového chování. Sleduje problémy v kontextu celé školy a činí personální a organizační opatření ke zlepšení vzájemného soužití ve škole. Svolává v případě potřeby výchovnou komisi za účasti rodičů, pedagogů, pracovníků orgánů

péče o dítě, psychologů apod. Vytváří podmínky pro předcházení rizikového chování u žáků školy zejména:

- zabezpečením poskytování poradenských služeb ve škole se zaměřením na primární prevenci rizikového chování, koordinací tvorby, kontrolou realizace a pravidelným vyhodnocováním minimálního preventivního programu školy,
- jmenováním školního metodika prevence,
- podporou dalšího vzdělávání školního metodika prevence v oblasti specifické primární prevence rizikového chování,
- podporou týmové spolupráce školního metodika prevence, výchovného poradce, třídních učitelů a dalších pedagogických pracovníků školy při přípravě, realizaci a vyhodnocení MPP.

Pedagogové

Pedagogové uskutečňují preventivní aktivity v průběhu výchovně vzdělávacího procesu a jsou součástí preventivního týmu školy. Reagují na signály týkající se možných problematických situací a následně hledají příčiny a odpovídající způsoby řešení rizikového chování u žáků. Úzce spolupracují se ŠMP.

Třídní pedagogové se věnují v rámci výuky rozvoji kompetencí žáků v oblasti sociálních dovedností, učí podle principů a metod ŠVP. Provádějí průběžnou diagnostiku žáků třídy, na pedagogických radách vzájemně hodnotí uplynulé období, konzultují případné problémy a navrhují opatření. Spolupracují se ŠMP při zachycování varovných signálů, podílejí se na realizaci MPP a na pedagogické diagnostice vztahů ve třídě. Třídní učitel motivuje vytvoření vnitřních pravidel třídy, dbá na jejich důsledné dodržování v souladu se školním řádem a podporuje rozvoj pozitivních sociálních interakcí mezi žáky. Získává a udržuje si přehled o osobnostních zvláštностech žáků své třídy a o jejich rodinném zázemí. Je v pravidelném kontaktu s rodiči žáků své třídy prostřednictvím třídních schůzek, osobních setkání, webových stránek třídy a dalších možností komunikace.

9. Vymezení cílové skupiny

Školní preventivní strategie je zaměřena na všechny žáky 1. – 5. ročníku se zvláštním přihlédnutím k dětem ze sociálně slabšího a málo podnětného rodinného prostředí, dětem s nedostatečným prospěchem a se speciálními vzdělávacími potřebami. Dále na pedagogy a ostatní zaměstnance školy se zaměřením na fungování celého týmu se zvláštním přihlédnutím k začínajícím pedagogům. Intenzivnější vzdělávací aktivity jsou směřovány k pracovníkům školního poradenského pracoviště. Do systému prevence jsou zapojeni všichni rodiče. Zvláštní pozornost je věnována rodičům dětí, u kterých se vyskytlo rizikové chování.

10. Klíčové vyučovací oblasti

V obecné rovině lze vymezit následující klíčové vyučovací oblasti:

- Oblast přírodovědná (např. biologie člověka, fyziologie, biologické účinky drog atd.)
- Oblast zdravého životního stylu (např. výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, podmínky správné výživy, volný čas apod.)
- Oblast společenskovední (proces socializace jedince, užší a širší společenské prostředí, jedinec ve vzájemné interakci se sociálním prostředím apod.)
- Oblast rodinné a občanské výchovy (postavení rodiny ve společnosti, vedení domácnosti, správná výživa, zdravý vývoj a příprava na život, formy komunikace, zvyšování sociální kompetence dětí a mládeže atd.)
- Oblast sociálně právní (právní aspekty drog, práva dítěte, význam a cíle reklamy apod.)
- Oblast sociální patologie (postoj společnosti ke zneužívání drog, delikventní chování, kriminalita, xenofobie, šikanování, rasismus apod.).

Preventivní témata jsou nejčastěji frekventována ve vyučovacích předmětech:

Přírodověda

Vlastivěda

Český jazyk

Prvouka

Výtvarná výchova

Tělesná výchova

11. Znalostní kompetence žáků

1.-3.ročník

- žáci dokáží pojmenovat zdravotní rizika spojená s kouřením, pitím alkoholu, užíváním drog, zneužíváním léků
- znají jednoduché způsoby odmítání návykových látek
- znají hodnotu zdraví a nevýhody špatného zdravotního stavu
- mají vědomosti, jak udržovat zdraví a vést zdravý životní styl
- mají právní povědomí v oblasti rizikového chování

3.-5. ročník

- žáci mají povědomí o zdraví jako základní lidské hodnotě
- znají činnosti, které jsou vhodné z hlediska zdraví zařadit do denního režimu, osvojují si zdravý životní styl
- podrobně znají zdravotní a sociální rizika návykových látek a argumenty ve prospěch zdraví
- znají zákony omezující kouření, požívání alkoholu a zákony týkající se užívání a šíření drog
- umí komunikovat se službami poskytujícími poradenskou pomoc
- umí pojmenovat základní mezilidské vztahy
- umí rozpoznat projevy lidské nesnášenlivosti
- ví, na koho se obrátit v případě, že někdo ohrožuje nebo poškozuje jeho práva
- mají povědomí o tom, že každé jednání, které ohrožuje práva druhých (šikana, násilí, zastrašování aj.) je protiprávní
- znají základní způsoby odmítání návykových látek ve styku s vrstevníky.

12. Metody a formy dílčích aktivit

1.-5.ročník

- Společné stanovení a zažití pravidel soužití mezi žáky a učiteli
- Zvyšování zdravého sebevědomí žáků
- Zkoumání a uvědomování si vlastní osobnosti
- Vnímání individuálních odlišností dětí mezi sebou a přijímání těchto jevů
- Nácvik vzájemné úcty, sebeúcty a důvěry

- Rozvoj schopnosti diskutovat, komunikovat, řešit problémy a konflikty (např. formou komunitního kruhu)
- Rozvoj schopnosti klást otázky, umět vyjádřit svůj názor, umět říct „ne“
- Navozování příznivého psychosociálního klimatu ve třídě
- Osvojování a upevňování základních návyků v rámci zdravého životního stylu (hygiena, životospráva, sdělení základních informací z oblasti prevence experimentování s alkoholem a cigaretami)
- Základy etické a právní výchovy
- Zaměření pozornosti na včasné odhalování specifických poruch učení a jiných postižení
- Všestranný rozvoj osobnosti žáka
- Soustředěnost na včasné diagnostikování sociálně patologických problémů ve třídních kolektivech
- Důraz na spolupráci s rodiči
- Široká nabídka volnočasových aktivit
- Ekologická výchova
- Návštěvy filmových a divadelních představení, koncertů, besed apod.
- Účast v soutěžích a přehlídkách výtvarných, sportovních, zdravotnických, dopravních atd. jako v přechozích letech

13. Vyhodnocení školní preventivní strategie

Vyhodnocení se týká věcné podstaty realizace preventivních aktivit. Sleduje se jejich účinnost, průběh a efektivita. Vyhodnocení strategie provádí každoročně školní metodik prevence. Vede záznamy o průběhu prevence rizikového chování, s výsledky pravidelně seznamuje vedení školy, pedagogické pracovníky a rodiče žáků na pedagogických radách, provozních poradách, třídních schůzkách aj. Eviduje počty účastníků, finanční náklady, schopnost realizovat jednotlivé programy apod. ŠMP monitoruje rizikové chování u žáků a zaznamenává četnost výskytu rizikového chování. Může také objevit například pomocí pravidelného dotazníkového šetření slepé uličky, selhání nebo nereálné nároky MPP, což lze poté napravit vypracováním jeho upravené verze pro další období. Na konci každého školního

roku vyhodnocuje ŠMP realizaci preventivních aktivit za příslušný školní rok (systém výkaznictví). Vyhodnocení preventivních aktivit je východiskem při tvorbě MPP pro následující školní rok.

Vyhodnocení výsledků uskutečňovaného procesu změn zahrnuje:

- Zhodnocení psychosociálního klimatu ve škole, kázně a případně i prospěchu žáků
- Zhodnocení posunu v postojích a hodnotových systémech dětí
- Zhodnocení výskytu rizikového chování ve škole.

Proces změn bude vyhodnocován průběžně a trvale pomocí prostředků poskytujících zpětnou vazbu. Po ukončení strategického období ŠMP zhodnotí efektivnost školní preventivní strategie a vyvodí závěry a podněty pro tvorbu nové strategie.